

Viņa māte

Drāmatiska etiķe 1 cēlienā

Personas:

Sesila Blanšār

Luiza Blanšār

Žoržeta Rigo, Sesilas draudzene.

Mazā Zeta.

Darbība dibināta uz Frederika Butē stāstu

„Viņa māte“

Skatuve:

Tēlnieka Kloda Blanšāra darbnīca. Pāris ģipsa tēli, dažādi modeļi — neapklāti. Pārējie tēli un modeļi, gar sienām un istabas vidū, apklāti.

Žoržeta un Sesila sēž pie galdiņa. Mazā Zeta spēlējas uz grīdas.

Žoržeta jautra, dzīvības pilna sieviete, gadus 26 veca: Pienācu tikai uz pāris mirkliem miļā Sesila. Man šodien pilnas rokas darba...

Sesila vēl pavisam jauna, gadus 20, tieva, gaišmate, ģērbusies trūcīgāki kā Žoržeta; gandrīz nabadzīgi: Nu nu... (to viņa saka ar vēlīgu smaidu.)

Žoržeta: Jā, patiesi!... Jāsūta Žanam uz fronti kārtējais nedēļas sūtījums!... Un tu tak zini, cik grūti tagad īsti labu sūtījumu sataisīt. Tas ne tikai maksā briesmīgu naudu, bet prasa arī lielu skriešanu un meklēšanu...

Sesila: Bet tas tak nav grūti — ja to darām priekš saviem miļiem!...

Žoržeta: No Dieva puses!... Vai tad es to saku?... Man tas taisni patīk... Un kad es iedomāju kā Žans par visu to priecāsies... Zini, es viņam gatavoju pārsteigumu: šoreiz kaut ko pavisam sevišķu!... Katrā sūtījumā es ielieku kaut ko tādu., nu, tādu savādu iekšā... nu, kaut ko tādu, kas viņam nepavisam nav vajadzīgs un ko viņš nepavisam negaida... Lai viņš lauza galvu: kas un kādēļ? Un tad nākošā vēstulē arvien ir jautājums: ko tu ar to esi domājusi?... Kas tas ir par zimbolu?... Un tas mani lieliski uzjautrina...

Sesila: Jā, tas tak tomēr ir labi, ka mums vēl ir kāds, kam varam sūtīt... Cik daudz gan ir to sieviešu, kurām tādu nav...

Žoržeta: Ak, nu, miļā Sesila... nevajaga tā... nevajag, — kādēļ?!... Tu arvien ar saviem sērīgajiem akordiem... Visi tak nevar būt priecīgi un visiem nevar būt bēdas... Ja visi būtu priecīgi, nu, tad — tad pasaulē būtu ļoti garlaicīgi dzīvot un ja visi bēdātes, — nu, tad... tad arī būtu ļoti garlaicīgi!... Paldies Dievam, mums vēl ir mūsu miļie un mēs varam būt priecīgas un laimīgas!... Jeb vai... (Cieši uzlūko viņu.) Tu tak neesi dabūjusi nekādas bēdīgas ziņas no Kloda?

Sesila: Es vakar dabūju vēstuli.

Žoržeta rūpīgi: Nu, un ko viņš raksta?...

Sesila: Raksta, ka jaunnedēļ būšot mājās atvaļinājumā.

Žoržeta uzlec no krēsla: Nu, bet klausies, Sesila!... Un tad tev vēl nav grēks staigāt apkārt ar tādu garu ģimi!... Klausies, Zeta... (Pieskrien pie mazās Zetas un saķer to.) Tava māma ir viena pavisam nepiepildāma sieviete... Vai viņa tev teica, ka papiņš būs jaunnedēļ mājās?...

Mazā Zeta: Jā...

Žoržeta: Un tad viņa paņēma tevi un dancoja pa istabu apkārt, tā ko?... (Saķer viņu un dejo pa istabu.)

Mazā Zeta: Māma raudāja... Viņa raudāja...

Žoržeta: Nu, tas tak ir pret debesīm brēcoši... Tās protams, ir bijušas prieka asaras, bet ar tādām tak nevajaga to bērnu maldināt, Sesila!... Ko tāds mazs radījums saprot!... (Nometas viņas priekšā ceļos, saņem viņas rokas.) Nu, klausies, Sesila, — nē, nopietni, tu esi briesmīga muļķīte. Nu, ko tu domā... ko tu gribi?...

Sesila domīgi: Es tev teikšu Žoržeta: tās bija jauktas asaras... Prieka un skumju asaras kopā... (Dzīvi.) Es tak nevaru ne izsacīt, cik ļoti es viņu gaidu!... Kad es iedomāju, ka pēc septiņām, astoņām dienām kādā jaukā stundā pavērsies durvis un viņš stāvēs uz sliekšņa, tad es aiz laimes vai samaņu zaudēju. Tas ir no vienas puses.

Un no otras atkal — kā nazis man pēkšņi iegriežas sirdī. Es atceros viņa pirmo, pagājušās reizas atvaļinājumu... Tu zini, es tev esmu stāstījusi — to dienu un stundu nebija daudz, un tad man tā sāpēja, ka viņas visas nepieder man... Ka viņam ir kādas iešanas un braukšanas, par kurām es maz ko zinu... Ka viņam ir kaut kas, kas nav arī mans...

Žoržeta: Bet mīļā Sesila, tu tak nedomā, ka viņš ir tev neuzticīgs?...

Sesila: Ak, — es nekā nezinu!... Es it nekā nezinu!...

Žoržeta: Bet par vienu lietu tak tev vajaga būt skaidrībā: vai viņš tevi mīl, vai nē?...

Sesila: Par to es nešaubos.

Žoržeta: Nu, protams!... Un tad tak viss tas pārējais ir tīrais nieks. Nu, viņam ir kādas iešanas, kādas darīšanas, — kuram vīrietim tad tādu nav!... Un galu galā: kaut tās arī būtu darīšanas ar kādu sievieti... Mums daudz kas jāpiedod, ja gribam daudz ko iegūt, mīļā Sesila... Un viņam — tavam Klodam — kā māksliniekam vēl jo vairāk... Nu, nu, — es jau nesaku, ka tas tā ir — nē, nē!... Es tikai saku: galvenais ir tas, ka mēs esam sveiki un veseli... Tas cits gan nokārtosies, gan nokārtosies!...

Sesila ar smaidu: Nu, jā — ja uz pasauli visi tā varētu skatīties, kā tu...

Žoržeta: Mana mīļā — tā vajag skatīties, tā vajag!... Tā ir vislabākā un visērtākā brille!... Bet nu — dzīvo vesela, — man jāsteidzas... (Trallinādama.) Jāsteidzas, jāsteidzas!... (Noskūpsta viņu.) Un arī tu, slavenā tēva cienīgā, dūšīgā meita!... (Noskūpsta mazo Zetu.) Rīt no rīta es katrā ziņā būšu klāt... Ja tad tu nesmiešies līdz ar mani tā, ka visa māja skan, tad piesargies!... (Iet uz durvju pusi, tai brīdī atskan zvans.) Ā, kāds nāk pie tevis... (Rosīgi — svinīgi.) Lai tas būtu kas būdams, mani manās gaitās tas neaizkavēs.

Sesila durvīs: Vai še dzīvo Sesila Blanšāra kundze?

Žoržeta: Jā gan, cienītā kundze. Lūdzu, nākat iekšā! (Ielaiž viņu.) Uz redzēšanos, manas dāmas. (Aiziet.)

Luiza: Jūs esiet Sesila Blanšār?

Sesila: Jā, es tā esmu.

Luiza: Tēlnieka Kloda Blanšāra sieva? (Raugās visapkārt; ar bailīgu familjaritāti.) Še ir viņa darbnīca, vai nē?

Sesila: Jā, cienītā kundze:

Luiza: Vai jums ir labas ziņas no jūsu vīra?... Viņš nav bijis ievainots?...

Sesila sausi: Vai jūs viņu pazīstiet?... (Neticīgi aplūko Luizu, viņas kļiedzoši, eleganto izskatu, dārgās rotu lietas, slaiko figūru; komplicēto frizūru no spilgti-sarkaniem matiem un stipri nosmiņķēto seju zem bieza plīvura.)

Luiza it kā apjukusi: Jā... Es viņu pazīstu... Es esmu radniece... tuva radniece Klodam... Es sen neesmu viņu redzējusi... Es ilgi ceļoju un tālu no šejienes... Bet es viņu ļoti, ļoti... cienīju... Un tad nu, lūk, es atnācu, lai dabūtu zināt, kas ir ar viņu... un palūgt jums viņa adresi... gribu rakstīt viņam vēstuli...

Mazā Zeta (pienāk pie mātes un pieķeras pie viņas): Māmi, vai tā ir tā tante, kurā man atnesīs bilžu grāmatu?...

Sesila nelaipni: Stājies jel, ej spēlēties... nu, tūlīt!... (Mazā Zeta atraujas no mātes.)

Luiza: Tā laikam gan viņa meitiņa — vai nē? (Vaicā, to ar apjukuma pilnu smaidu un tad piemetina.) Redziet, es esmu viņam radniece...

Sesila pēkšņi, gandrīz kļiedzoši: Tas nav tiesa!... Nav tiesa!... Jūs neesiet nekāda radniece!...

Luiza pavisam apjukusi: Kā tā... kā tā?... Kādēļ jūs tā domājat?...

Sesila: Jā, gan, — tas nav tiesa!... Jūs esiet bijusi ar viņu pazīstama... agrāk... Es esmu par to pārliecināta... Ak, es zinu, es zinu... Klodam bija laba tiesa romānu pirms mūsu kāzām, bet tā nav mana darīšana... Tagad

viņš mīl tikai mani!... Tikai mani!... Viņu ir mēģinājuši man atņemt, bet velti!... Bet kā gan jūs iedrošināties tagad, tagad, kad es esmu tik nelaimīga, tik satriekta un viņš briesmās, tālu no manis!... Kad es tā bīstos par viņu!... Kā jūs iedrošināties?... Jūs atkal gribiet viņu man atņemt, rakstīt viņam, varbūt satīkties ar viņu tur... tolaik, kad es nevaru... Jā, jā, — tas ir taisnība!... Ak, ejiet jel prom!...

Luiza bāl un sarkst: Ak, nē jel — nē... Nedomājat tā, lūdzami... Es jums zvēru... Ja jūs tikai zinātu...

Sesila: Ja es tikai zinātu... ko tad?...

Luiza čukstoši: Es esmu viņa... māte. (Nokar galvu.)

Sesila izbrīnējusies atkāpjas soli atpakaļ: Kā?...

Luiza: Jā, viņa māte... Mani sauc Luiza Blanšār... Vispārīgi es esmu pazīstama zem cita vārda, bet šis ir mans īstais vārds... Es... es neesmu bez vainas... Bet uzklausiet mani... Ticat man, mans pārkāpums nav tik bezgalīgi liels... Es biju ļoti jauna... nepilnus divdesmit gadus, — kad piedzima Klods... Tas cilvēks... viņa tēvs... mani atstāja... Nekad savā mūžā es viņu vairs neesmu redzējusi... Viņš laikam ir miris... Viņš atstāja man bērnu... Bet es sastapu citu, kuŗu iemīlēju... Es nevarēju nodoties savam bērnam... Un tad — dzīve... Es biju skaista... man nekad nav bijis pietiekoši daudz drosmes. Nekad es neesmu varējusi atsacīties no greznām drēbēm, labas dzīves un izpriecām, — no tās dienas, kad visu to dabūju baudīt... (Īss starpbrīdis.) Jūs, protams, mani nesapratīsat... Jūs esat tāda nopietna, strādājat... (Rāda uz šuvekli, kuŗš nolikts uz galda.) Es ļoti labi zinu... Es esmu vaiņojama vājībā, vieglprātībā...

Sesila vēsi: Bet Klods man stāstīja, ka viņa māte otrreiz izgājusi pie vīra ārzemēs un viņš to nekad vairs neesot redzējis!...

Luiza ar vārgu smaidu: Ā!... Viņš jums par mani ir stāstījis... Kāds viņš labs... un kāds skaistulis!... Viņš bija septiņpadsmit gadus vecs, kad es viņu pēdējo reizi redzēju. Viņš bija liela auguma... Man bija ļoti nepatī-

kami, ka man pieaudzis dēls... Un tomēr es viņu milēju... patiesi. Bet tad es sastapos ar kādu cilvēku, kurš mani aizveda ļoti tālu... Es ar viņu dzīvoju ārzemēs... Amerikā... Kad iesākās karš, man ienāca prātā mans dēls... Jau agrāk es bieži domāju par viņu, vecumu tuvojāmieš juzdama... Bet... ir jau gads apkārt... Un es nevarēju atgriezties... Mans... mans vīrs bija ļoti slims... Tagad viņš ir miris. Tad arī es atgriezos dzimtenē. Sāku ievākt ziņas... Es gribu satīkties ar savu dēlu... Es viņam rakstīšu... Viņš man piedos... Es esmu par to pārliecināta... Un arī jūs iebildīsiet viņam kādu vārdu man par labu... Protams, es esmu vainīga, bet man... nekad nav bijis drosmes... (Apklust, slauka ar kabatas lakatiņu acis, plīvuri nenonēmdama.)

Sesila spītīgi parausta plecus: Es jums neticu.

Luiza: Kam jūs neticat?...

Sesila: Jūsu vārdiem. Jūs neesat Kloda māte... Tas nav iespējams... Jūs esiet pārāk jauna... Pārāk skaista... Jūs esat skaistāka par mani... Jūs vienkārši spēlējāt komēdiju, lai izvilktu man viņa adresi un tad viņu man atņemtū!...

Luiza: Komēdiju?... Ak, nē jē, — es jums zvēru!... Es... es esmu vecāka, nekā jūs domājat...

Sesila: Es jums neticu!... Klods ir trīsdesmit gadus vecs, tā tad jūs tagad... Nē!... Tas nav tiesa!...

Luiza nokaļ galvu: Jā, patiesi... Es izskatos, es izskatos jauna... Ārienes kopšana... māksla... skaistuma māksla... Bet es neesmu melojusi... Es esmu jau stipri, stipri gados. Nu man vajadzīga ģimene... Es gribu redzēt savu dēlu... Viņš man piedos. Viņš vienīgais ir man tagad pasaulē. Es gribu, lai viņš mani mīl... Un es mīlēšu viņu, jūs... un šo bērnu... manu dēla meitu... (Uzliek roku bērnam uz galvu.)

Sesila ar negrozījušos seju: Neticu. Neticu.

Luiza uzmet skatu spogulim, kurš karājas viņai pretim: Patiesi... Jā, jā... Es vēl esmu... (Pēkšņi, ar izmisumu.) Bet es gribu, lai jūs man ticētu!... Tas nedrīkst notikt, ka Klods... (Nodreb no kādas pēkšņas do-

mas.) Jā, jā... (Čukstoši.) Man jāizvēlas... Mans Dievs, (Rāda uz durvīm,) Tā ir jūsu guļamistaba?...

Sesila izbrīnējusies un nesaprazdama: Jā.

Luiza: Jūs man atļaujiet... Tikai pāris mirkļus... Jūs... Jūs tūlīt redzēsiet... Pagaidiet... (Steidzīgi dodas otrā istabā, durvis aizvērda.)

Sesila nesaprazdama raugās viņai nopakaļ.

Mazā Zeta: Ko tā tante grib, māmu?... Ko tā svešā tante grib?...

Sesila: Klusu!... Klusu!... (Uz pirkstu galiem pieiet pie durvīm, klausās.)

Mazā Zeta: Vai tā svešā tante nav zagle, māmu?...

Sesila domīgi: Zagle, tu saki, bērns?... Es nezinu, es nezinu... (Aiziet pie gaida atpakaļ, Zetu līdz paņemdama un ar stīvu skatu raugās uz durvīm.)

Luiza iznāk no guļamistabas. Koši-zeltainie mati, svaiga ģimja krāsa, garās acu skropstas, sārtās lūpas, — viss tas zudis. Sesilas priekšā stāv sieviete ar sirmiem, plāniem matiem, krunkainu seju, nokārušamies lūpu kaktiņiem, kuņa izliekas vēl vecāka greznās tualetes un slaidā stāva dēļ; ar nosmērētu divieli rokā, viņa tuvojas Sesei, aizkustinoša, bet līdz ar to smieklīga.)

Sesila izbrīnījusies atkāpjas atpakaļ.

Luiza: Tagad jūs redzat, mans bērns... es patiesi esmu viņa māte!... Vai nu jūs ticat, ka es varu būt viņa māte?...

Sesila čukst izbrīnējusies: Tad tas ir tiesa?... Tiesa?...

Luiza velti mēģinādama smaidīt: Tagad... Tagad jūs tak varat man pateikt viņa adresi?...

Sesila vēl nevar attapties; grib reizā smieties un raudāt: Viņa adresi?... Nav vērts... Nē..., Nav vērts...

L u i z a izsamisusi: Nesakiet tā!... Nesakiet tā!...

S e s i l a: Nav vērts... Jaunnedēļ viņš pārbrauks at-
vaļinājumā... Viņš man rakstīja... Paliekat pie mums...
Mēs viņu gaidīsim, visas trīs... (Viegli piestumj mazo
Zetu pie sievietes ar sirmajiem matiem.)

P r i e k š k a r s